

de Mariola, on me'l defineixen a Ontinyent com a 'sectors d'un sembrat' i hi sento la frase «s'han de desfondar estes *pórques*» (1962).

Existeix el mot també en castellà, *puerca*, i it. *pòrca*, *porchetto*, però aquests tenen *o* (que suposa ò breu en l'ètimon) —no cast. *porca*, com ho posa M-Lübke (REW, 6657)—, si bé allí es tracta d'un mot almenys primordialment aragonès: *puárkas* a Panticosa 'les faïxes del camp que es van sembrar una darrere l'altra' (AKuhn, ZRPh. LV, 544-5; RLiR XI, 65). Echo *puercas* 'solcs principals («leitfurche») que es van traçant amb certa separació entre l'un i l'altre' (Rohlf, ASNSL CLXVII, 250).¹ I no hi ha altra forma que amb diftong, car també figura *puerca* en Alonso de Palencia «lomo entre surco y surco» (216b, 249b); perquè, si bé Coll Altabàs registra *porca*, és a Binéfar, vila fronterera, i per tant la seva *o* es deu haver de mirar com una extravasació catalana. El derivat *aporcar* té ús general en castellà [«arrimar tierra», Nebr.]; A. de Herrera; Cuervo, *Apunt.*, §§ 281, 701; *Obr. Inéd.*, 267.

A Itàlia *pòrca* o *porchetto* no sols és toscà, sinó també d'alguns punts de l'extrem Sud d'Itàlia: *porca* a Picerno i Tito, colònies gallo-italianes de la Basilicata, per a cavalló de solcs («furchrücken») i *pòrkja* 'faixa de terra' («feldstreiffen») en un altra localitat de Basilicata (Rohlf, ZRPh. LI, 275). Que en alguna localitat rodanesa es digui *trueio*, i en el Roergue *truejo* (o *mauro*, que pròpiament és també 'truja') amb el sentit de «terrain entre deux sillons», «coussinet omis par la charrue» (Sainéan, *BbZRPh.* x, 105) no crec que es pugui adduir com a indicatiu que *pòrca* sigui una denominació figurada partint del sentit de 'femella del porc' (que al capdavant tampoc no es compendria prou, en qualitat de metàfora), car bé ho podem pendre com un calc semàntic del mot llatí.

De fet no hi ha cap raó per dubtar que l'ètimon és el ll. *PORCA*, que els agrònoms llatins ens expliquen com «rari sulci, qui ducuntur aquae derivandae gratia: nam crebriores sulci, limi vocantur» Festus; i també la part prominent del solc (a diferència de *lira*): «porca, quod constet in arando, quod defusum est, lira» (CGL v, 576.37), «porcas quas inter duos sulcos fiunt», Varró. És un mot de ben reconeguda etimologia indoeuropea: diferent, des dels orígens, del nom de la truja o porc femella, i provinent d'una base indoeur. *PRĶĀ*, a la qual corresponen també, per regular fonètica, el germ. *FURHO* (ags. *furb*, angl. *furrow*, a.-al. ant. *furub*, avui *furche* 'solc') i el cèlt. *RIKA* (ky. *rhych* 'solc', i el gal. *RIKA*, d'on el nostre *REGA*).

L'única dificultat està, doncs, en la *ó* tancada catalana; unànime avui, com hem vist, i ja marcada per Lab. gràficament, a diferència de la *ò* del nom de la truja; car aqueixa etimologia indoeuropea suposa amb seguretat una *o* breu en *PORCA* 'mena de solc'. No té solta l'explicació que en voldria donar Ga. de Diego, *Contrib.*, p. 133, com a forma que partís d'un descarrilament morfològic en el verb *aporcar* (tal com, p. ex., *pòbla* de *poblar* a desgrat de *pòpulus*, o *esmòla*) puix que precisament el verb és castellà, no pas català, i en castellà ha restat el regular *puerca*; encara menys hi ha

dret a imprimir *pōrca*, com ha fet *AlcM*, amb una *ō* que no té cap base en llatí ni en les altres llengües romàniques.

Potser és qüestió de pensar en la contaminació d'un altre mot: Meyer-Lübke suggereix *SÜLCUS*, cosa que no convenç gaire, essent un masculí de forma bastant diferent i potser tanmateix la influència conjunta d'una sèrie de parònims de sentit agrícola, *porga* 'porgadures', *morca* 'solatges de l'oliva', (*l)lorca* 'cau de conills', combinant-se amb la de *solc*? No acabem de quedar convençuts. Si el cèltic *OLCA* 'camp ben regat' (veg. *DECH* II, 376b, n. 7) tingué variant amb *o*, com que ve d'indoeur. *PLĶKA*/*POLKA*, la proximitat fonètica entre els dos mots heretats de l'indoeuropeu, combinant-se amb el comú sentit agrari, ens satisfaria més; però el cas és que també aquí l'etimologia indoeuropea presuposa una vocal breu —que el cast. *huelga* confirma—, sense que tinguem dret a suposar un timbre tancat de la *o* breu cèltica (com s'ha demostrat que era tancada en cèltic la *ë*, veg. *Top. Hesp.* II, 227, però el fet és que res d'això no ha estat assenyalat en el cas de la *o*).

En conclusió, quedem sense explicació que valgui. Hi pot haver alguna cosa de pre-romà o pre-llatí en aquest problema. Qui sap si el mot català, en lloc de venir del llatí com l'it. i el cast., podria venir d'un germà sorotàptic. De fet és més natural que una *ɣ* vocàlica, so brevíssim, es resolgués en *ür* més aviat que en *or*, i si el llatí l'obrí en *o* és perquè és una llei de fonètica general llatina el que tota *ü* breu passi a *ö*, en aquesta llengua, si es troba davant *r*. Així, doncs, postularíem un pre-romà **PRĶĀ*. I que això existís en sorotàptic bé cal suposar-ho, essent un mot comú a les tres famílies indoeuropees que l'encerclen: itàlic, cèltic i germànic.

DERIV.: *Porquejar*; i formes *porcar*, *emporcar* o *aporcar* molt rares en català; *aporcament*; *aporcó*.

¹ «Itando sulcos que se claman *puercas* --- y a sulcos, a sulcos, se'n fan una *puerca*», MzCoarasa, *La Siembra*, publi. per Rohlf, notes 58 i 88.

Porcada, *porcaïrol*, *-ola*, *porcal*, *porcam*, *porcast(r)a*, *porcastrell*, *porcatejar*, *porcater*, *porcatera*, V. *porc Porceguí*, V. *percebe Porcell*, *porcellada*, *porcellaire*, V. *porc Porcellana* 'escròfula', 'insecte', V. *porcell* (PORC)

PORCELLANA, 'ceràmica fina', forma germana o manllevada de l'it. *porcellana*, pròpiament 'cauri, mollusc de closca blanca i brillant': aplicat a aquesta ceràmica per la semblança entre els dos objectes i perquè es cregué que es feia de la closca del mollusc, polvoritzada; en el seu sentit primitiu s'ha cregut que *porcellana* era derivat de *porcella* 'truja jove', però com que també significa 'verdolaga', és més probable que vingui aquest mot, en totes les seves accs., del ll. vg. PORCELLAGINE, deformació del ll. PORTULACA (vulgarment PORCLACA, PORCILLACA), nom llatí de la verdolaga: derivat de PORTŪLA 'portella', per l'obertura que és característica, tant de la verdolaga com del cauri.